

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-117>

УДК 303.722

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

DIGITAL ECONOMY: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

Реслер Марина Василівна

доктор економічних наук, професор,
Мукачівський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3787-9472>

Лінтур Інна Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8009-1392>

Цигак Олександр

аспірант,
Мукачівський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6943-7836>

Resler Marina, Linrur Inna, Cigak Oleksandr
Mukachevo State University

Поширення цифрових технологій протягом тривалого періоду визначає траєкторії розвитку економіки та суспільства і вже не раз призводило до кардинальних змін в житті людей. Становлення цифрової економіки – один із пріоритетних напрямків для більшості країн світу. В останні роки розгортається трансформація моделей діяльності в бізнесі та соціальній сфері, викликана появою цифрових технологій нового покоління, які в силу масштабів і глибини впливу отримали найменування «наскрізних»: штучного інтелекту, робототехніки, Інтернету речей, технологій бездротового зв'язку. У найближчому майбутньому саме ефективне використання нових цифрових технологій визначатиме міжнародну конкурентоспроможність як окремих компаній, так і цілих країн, які формують інфраструктуру і правове середовище для подальшої цифровізації. Актуальність проблематики, мета і завдання статті визначили її логіко-структурну побудову: досліджено наукові розвідки сучасних авторів щодо характеристик цифрової економіки, виокремлено основні аспекти цифровізації підприємництва, проаналізовано ключові аспекти можливостей та викликів цифрової економіки, сформовано висновки щодо розвитку механізму управління процесом цифрової трансформації в Україні та напрямки її подальших наукових досліджень.

Ключові слова: економіка, цифрова економіка, цифрова трансформація.

The spread of digital technologies over a long period determines the development trajectories of the economy and society and has more than once led to radical changes in people's lives. The formation of a digital economy is one of the priority directions for most countries of the world. In recent years, the transformation of activity models in the business and social sphere has been unfolding, caused by the emergence of digital technologies of the new generation, which, due to the scale and depth of influence, have received the name "end-to-end": artificial intelligence, robotics, the Internet of Things, wireless communication technologies. In the near future, it is the effective use of new digital technologies that will determine the international competitiveness of both individual companies and entire countries that form the infrastructure and legal environment for further digitalization. Today, at a new stage in the development of digital technologies, one of the main challenges is the exponential growth of the number, quality and variety of relationships between enterprises, organizations, citizens and socio-economic systems, which is accompanied by a leap-like dynamics of the number of transactions and volumes of information and leads to a more complex and synchronized integration of "all with all". Such transformations require new skills and competencies, readiness to use new technologies in everyday life. Based on the achievements of other economic sciences and to a large extent generalizing what was previously learned, the digital economy makes it possible to form and develop the skills and abilities of using digital technologies, its individual aspects, phenomena and processes, as well as the use of appropriate tools to substantiate optimal management decisions, including for solving complex economic problems. Mastering the principles, means, methods and skills of digitization of economic processes is necessary in practical activities

for every economist. The topicality of the issue, the goal and task of the article determined its logical and structural construction: the scientific research of modern authors on the characteristics of the digital economy was investigated, the main aspects of the digitalization of entrepreneurship were highlighted, the key aspects of the opportunities and challenges of the digital economy were analyzed, conclusions were drawn regarding the development of the mechanism for managing the digital transformation process in Ukraine and directions of her further scientific research.

Keywords: economy, digital economy, digital transformation.

Постановка проблеми. Цифрова економіка стала головною силою глобального економічного розвитку завдяки широкому впровадженню цифрових технологій та Інтернету.

Цифрова економіка відноситься до економічної діяльності, яка є результатом мільярдів щоденних онлайн-з'єднань між людьми, компаніями, пристроями, даними та процесами. Основним у цьому є використання цифрових технологій для полегшення бізнес-транзакцій і процесів.

Також надається перевага економічному впливу, так як це впливає на зростання та продуктивність та значно сприяє зростанню ВВП, підвищує продуктивність завдяки автоматизації, ефективним ланцюгам поставок і оптимізованим бізнес-процесам. Створюються робочі місця, з'являються нові можливості роботи в технологічних секторах, таких як розробка програмного забезпечення, аналіз даних і цифровий маркетинг. Однак існує також занепокоєння щодо переміщення робочих місць через автоматизацію.

Цифрова економіка – це динамічний ландшафт, що розвивається, який продовжує змінювати традиційні бізнес-моделі та економічні структури. Його розвиток пропонує як можливості, так і виклики, які вимагають обережного орієнтування з боку компаній, політиків і суспільства в цілому.

Дослідження цифрової економіки є важливим для розробки нових моделей бізнесу, покращення ефективності виробництва, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор в яких розглядають проблему і підходи її розв'язання. Проблематичні аспекти цифровізації національної економіки є предметом досліджень багатьох науковців.

Так, вчені Н. Гавриленко та І. Тарасенко [1, с. 38] наголошують, що однією з ключових характеристик цифрової економіки є те, що вона безпосередньо пов'язана з традиційною економікою, надаючи доступ до необхідних товарів і послуг, коли вони потрібні. Перевагами такого типу економіки є швидше

отримання потрібного товару чи послуги, менші витрати для кінцевого споживача за рахунок зменшення кількості посередників і спрощення схеми пошуку постачальників і споживачів.

Колектив науковців під керівництвом Л. Мельник [2, с. 15] відзначає, що як і будь-яке складне, багатогранне явище, цифрова економіка характеризується кількома вимірами реалізації: технологічним, економічним, соціальним і політичним. На думку науковців, ключовими ознаками цифрової економіки є: цифровізація фінансового сектору; хмарні технології; цифрова ідентифікація; глобалізація суспільства; горизонтально розподілені мережі; переосмислення використання інформації; онлайн-бізнес-процеси; виробництво альтернативної енергетики; технології з доданою вартістю; цифровізація соціального життя та управління; нові економічні відносини; економіка солідарності; штучний інтелект; автоматизація Інтернету речей; цифрові бізнес-моделі та платформи; споживчі інформаційні технології; цифрові канали зв'язку.

Вчені Л. Любохинець та Є. Шпуляр [3, с. 215] стверджують, що цифровізація змінює спосіб ведення бізнесу та використання інформаційних технологій у різних сферах життя. До ключових технологій цифрової трансформації економіки належать розробка та використання цифрового проектування та моделювання технологічних процесів, адаптивних 3D-технологій, електронного документообігу та управління (GovTech) і математичного моделювання.

Науковець Д. Котелевець [4] відзначає, що для забезпечення стабільного розвитку цифрової економіки необхідні якісне інтернет-покриття, відмінна підготовка фахівців, які працюють з інформаційно-комунікаційними технологіями, розвиток сучасної цифрової інфраструктури та цифрових сервісів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. В умовах цифрової економіки конкурентоспроможність бізнесу визначається її здатністю швидко освоювати та впроваджувати інформаційні

технології у свою діяльність, розробляти нові цифрові продукти та швидко реагувати на запити споживачів.

Цифровізація підприємництва означає інтеграцію цифрових технологій у бізнес-процеси, уможливаючи нові способи створення, доставки та отримання цінності. Наведемо декілька основних аспектів:

- присутність в Інтернеті: створення веб-сайтів і профілів у соціальних мережах для охоплення клієнтів, підвищення впізнаваності бренду та взаємодії з аудиторією.

- електронна комерція: використання онлайн-платформ для продажу продуктів і послуг, розширення охоплення ринку за межі фізичних місць.

- цифровий маркетинг: використання SEO, контент-маркетингу та реклами в соціальних мережах для більш ефективного націлювання на певну аудиторію.

- аналітика даних: використання даних для отримання інформації про поведінку клієнтів, ринкові тенденції та операційну ефективність, допомагаючи підприємцям приймати обґрунтовані рішення.

- хмарні обчислення: використання хмарних служб для зберігання, співпраці та масштабованості, що зменшує потребу у фізичній інфраструктурі.

- віддалена робота: застосування цифрових комунікаційних інструментів і платформ для полегшення віддаленої роботи, розширення резерву кадрів і операційної гнучкості.

Тобто, цифровізація трансформує підприємництво, створюючи нові можливості, створюючи унікальні виклики. Підприємці, які використовують цифрові інструменти, можуть підвищити свою конкурентоспроможність і сприяти зростанню на ринку, що розвивається.

Щодо цифровізації в торгівлі то, інтеграція цифрових технологій на нашу думку, змінює спосіб обміну товарами та послугами:

- платформи електронної комерції: інтернет-ринки дозволяють компаніям і споживачам купувати та продавати товари по всьому світу, спрощуючи операції.

- цифрові платежі: такі технології, як мобільні гаманці, криптовалюти та системи онлайн-платежів, підвищують ефективність і безпеку транзакцій.

- управління ланцюгом поставок: цифрові інструменти дозволяють відстежувати в реальному часі, керувати запасами та аналізувати дані, підвищуючи ефективність і прозорість.

- технологія блокчейн: підвищує довіру та безпеку транзакцій, забезпечуючи відстеження товарів і зменшуючи шахрайство.

- аналітика даних: аналіз ринкових тенденцій і поведінки споживачів допомагає компаніям приймати обґрунтовані рішення та адаптувати пропозиції.

Отже, цифровізація в торгівлі змінює ландшафт, пропонуючи значні переваги, створюючи виклики, які вимагають ретельного управління. Впровадження цих змін може підвищити конкурентоспроможність і стимулювати зростання світової економіки.

У таблиці 1 наведемо ключові аспекти можливостей та викликів цифрової економіки.

Аналізуючи наведені в таблиці переваги та недоліки впровадження в економічні процеси підприємництва інструментів цифровізації дає можливість сформулювати наступні висновки:

1. Цифрова економіка дає можливість, за рахунок зменшення витрат пов'язаних з маркетингом, розповсюдженням і обслуговуванням клієнтів, що призводить до підвищення норми прибутку, закуповувати різні цифрові інструменти, що дозволяють компаніям швидко впроваджувати інновації та підвищувати ефективність роботи за допомогою автоматизації та аналізу даних.

2. Безперечною перевагою для бізнесу є можливість охопити глобальну аудиторію, долаючи географічні бар'єри та виходячи на нові ринки, а також поява нових секторів та посад, що сприяє зростанню зайнятості, за рахунок залучення в роботу підприємства інструментів цифровізації.

3. Зростає потреба в залучення кваліфікованих професійних кадрів, щодо формування цифрового захисту від кібератак, що вимагає надійних заходів безпеки для захисту даних і конфіденційності, забезпечення конфіденційності даних.

4. Вагомим, на нашу думку небезпечним фактором цифровізації бізнесу є загроза зміщення робочих місць, так як автоматизація та цифрові інструменти можуть витіснити традиційні робочі місця, вимагаючи перенавчання та адаптації робочої сили.

5. Економіка, підприємництво та бізнес повинні бути готові, у зв'язку з цифровізацією їх діяльності, до посилення ринкової конкуренції, через що підприємствам стає складніше виділитися.

Долаючи ці виклики та використовуючи можливості, зацікавлені сторони можуть використовувати весь потенціал цифрової економіки.

Таблиця 1

Ключові аспекти викликів та можливостей цифрової економіки

Можливості		
1	Розширення ринку	Компанії можуть охопити глобальну аудиторію, долаючи географічні бар'єри та виходячи на нові ринки
2	Інновації та ефективність	Цифрові інструменти дозволяють компаніям швидко впроваджувати інновації та підвищувати ефективність роботи за допомогою автоматизації та аналізу даних
3	Зменшення витрат	Цифрові платформи можуть знизити витрати, пов'язані з маркетингом, розповсюдженням і обслуговуванням клієнтів, що призводить до підвищення норми прибутку
4	Персоналізація	Компанії можуть використовувати дані, щоб пропонувати персоналізовані продукти та послуги, покращуючи взаємодію з клієнтами та лояльність
5	Створення робочих місць	У технологіях, цифровому маркетингу, аналізі даних та електронній комерції з'являються нові сектори та посади, що сприяє зростанню зайнятості
Виклики		
1	Загрози кібербезпеці	Цифрова економіка сприйнятлива до кібератак, що вимагає надійних заходів безпеки для захисту даних і конфіденційності
2	Цифровий розрив	Невідповідність у доступі до технологій та Інтернету може призвести до нерівності, впливаючи на освіту та економічні можливості
3	Регулювання та відповідність	Уряди стикаються з проблемами у створенні правил, які захищають споживачів і одночасно сприяють інноваціям, зокрема щодо конфіденційності даних.
4	Зміщення робочих місць	Автоматизація та цифрові інструменти можуть витіснити традиційні робочі місця, вимагаючи перенавчання та адаптації робочої сили
5	Ринкова конкуренція	Легкість виходу на цифровий ринок посилює конкуренцію, через що підприємствам стає складніше виділитися.

Джерело [2]

Висновки із цього дослідження і далі перспективи в цьому напрямку. Таким чином, розвиток механізму управління процесом цифрової трансформації в Україні свідчить про вагомий крок вперед у формуванні інноваційної та конкурентоспроможної економіки. Розробка науковообґрунтованого та комплексного підходу в управлінні, з акцен-

том на розробці та впровадженні передових практик, адаптації до глобальних тенденцій та врахуванні потреб всіх учасників цифрового простору стане вагомим внеском у практичне застосування цифрової трансформації в Україні, що є перспективним напрямком подальших наукових розвідок та аналітичних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гавриленко Н. Г., Тарасенко І. О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2021. № 3 (47). Т. 1. С. 36–46.
2. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдочева Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство. *Механізм регулювання економіки*. 2020. № 2. С. 9–28.
3. Любохинець Л. С., Шпуляр Є. М. Цифрова трансформація національної економіки: сучасний стан та тренди майбутнього. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 4. С. 213–228.
4. Котелевець Д. О. Тенденції розвитку цифрової економіки в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01>

REFERENCES:

1. Gavrylenko, N. G., Tarasenko, I. O. (2021) Suchasni tendentsii tsyfrovizatsii ekonomiky: problemy ta perspektyvy rozvytku [Modern trends of digitization of the economy: problems and development prospects]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Seriya: «Ekonomichni nauky»*, vol. 3(47), pp. 36–46.
2. Melnik, L. G., Karinceva, O. I., Kubatko, O. V., Sotnik, I. M., Zavdоеva, J. M. (2020) Tsyfrovizatsiia ekonomichnykh system ta liudskyi kapital: pidpriemstvo, rehion, narodne hospodarstvo [Digitalization of economic systems and human capital: enterprise, region, national economy]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, vol. 2, pp. 9–28.
3. Lubohinec, L. S., Shpulyar, J. M. (2019) Tsyfrova transformatsiia natsionalnoi ekonomiky: suchasnyi stan ta trendy maibutnoho [Digital transformation of the national economy: current state and future trends]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 4, pp. 213–228.
4. Kotelets, D. O. (2022) Tendentsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky v Ukraini. Problemy suchasnykh transformatsii [Trends in the development of the digital economy in Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia*, vol. 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01>.